



UNIVERZITA KARLOVA
I. lékařská fakulta

Oponentský posudek disertační práce

Název: Vznik a vývoj prvních zařízení s léčebnými programy pro pacienty závislé na alkoholu v Českých zemích na Moravě a Slezsku: analýza historického a institucionálního rámce a kontextu vzniku, vývoje a zániku těchto programů do roku 1945.

Autor práce: Mgr. Jaroslav Šejvl

Obor: Adiktologie

Oponent: doc. PhDr. Miroslav Nožina, Ph.D.

Instituce: Ústav mezinárodních vztahů Praha

Oponentský posudek

Cílem předložené disertační práce bylo analyzovat podmínky vzniku a fungování tří nejstarších specializovaných institucionalizovaných zařízení pro léčbu alkoholových závislostí v Československu v letech 1900 – 1945; konkrétně léčeben ve Velkých Kunčicích, Tuchlově a Istebné nad Oravou. V oblasti historického výzkumu vývoje protialkoholních aktivit a specializovaného lékařství v Čechách a na Slovensku se jedná o originální počín, který zaplňuje jednu z výrazných mezer ve studiu daného tématu. V tomto ohledu hodnotím předloženou disertační práci jednoznačně pozitivně.

Rovněž v oblasti heuristické a metodologické nelze předložené práci nic podstatného vytknout. Autor prokazuje dobrou znalost relevantní odborné literatury a aktuálního stavu výzkumu dané problematiky, především však svoji práci vhodně staví na primárních archivních materiálech a dalších dobových zdrojích. Poznatky získané z jiných odborných prací a své vlastní poznatky získané primárním výzkumem průběžně komparuje a diskutuje. Seznam domácích a zahraničních institucí, z jejichž fondů autor čerpá, je značně široký a rovněž rozsah shromážděného materiálu tvoří dobrý fundament pro danou práci. Použity byly jak on-line zdroje, tak materiály dislokované v archívech. Vzhledem ke stavu některých citovaných archivních fondů vykonal autor v oblasti heuristiky místy práci vskutku heroickou.

Klinika adiktologie
I. lékařská fakulta Univerzita Karlova
Apolinářská 4, 120 00 Praha 2
IČ: 00216208
DIČ: CZ00216208

Kvalitativní obsahová analýza, již autor v práci využil, představuje vhodnou metodu ke zpracování značně různorodého materiálu tohoto typu. S referencemi zdrojů odpovědně pracuje.

Kapitola věnovaná historickému exkurzu do problematiky alkoholu a alkoholismu by mohla být koncepčně ucelenější a zřetelněji nasměrovaná ke klíčovému tématu. Autor se v ní v úvodu rozkročil příliš široce, respektive se pohybuje od teorií objevu účinků alkoholu přes Chamurapiho zákoník, užívání alkoholu domorodými kulturami po relativně detailní rozbor otázky pití alkoholu v bibli či Kosmovu kroniku aj. Jedná se sice o zajímavé čtení, všem v kontextu klíčového tématu práce působící poněkud nadbytečně. Pro případnou další publikaci disertační práce bych doporučoval danou kapitolu více proporčně vyvážit. Případně by bylo vhodné ji doplnit alespoň krátkými zmínkami o další historické fenomény ovlivňující přístupy k alkoholu a alkoholismu na našem území, jako byly papežské encykliky, kardinálské a biskupské pastýřské listy, traktáty a kázání proti opilství, knihy (jako je nejstarší v češtině vydaná je kniha *O krutém a hanebném hříchu opilství* z roku 1537), obecní řády či pijácké reversy.

V následujících nosných kapitolách práce, již konkrétně zaměřených na obecnou problematiku léčebných ústavů, respektive vývoj problematiky léčby alkoholismu a analýzu problematiky prvních specializovaných léčeben ve Velkých Kunčicích, Tuchlově a Istebné nad Oravou se již autor opět ocitá na pevné půdě a provádí fundovaný a detailní rozbor jejich historie, včetně užívaných léčebných metod. To vše vhodně začleňuje do dobového společenského kontextu. Zajímavé by možná bylo více reflektovat problém nespecializovaných lékařských zařízení a soukromých sanatorií, kam před vznikem specializovaných léčeben, a rovněž po něm, významná část alkoholiků, směřovala. Nutno ovšem poznamenat, že k této otázce se dochovalo jen velice málo pramenných materiálů. Další témata, jež by mohl doktorand více přiblížit jsem zahrnul do Otázek oponenta.

V diskusi a závěru autor výsledky svého bádání s přehledem syntetizuje a jasně interpretuje v širším vědeckém kontextu.

Předložená disertace a rovněž publikace *ex extenso*, které jsou podkladem disertace, prokazují autorovu schopnost kvalitní badatelské práce.

Závěr

Disertační práce jednoznačně prokazuje předpoklady autora k samostatné tvořivé vědecké práci a k udělení titulu „Ph.D.“ za jménem. Jako takovou ji: **DOPORUČUJI K OBHAJOBĚ.**

Otázky oponenta:

Bylo by přínosné, kdyby doktorand v rámci obhajoby zodpověděl následující otázky:

- 1) Jak ovlivnil systém rozvoje protialkoholních léčeben vzniklých v druhé polovině 19. století ve Švýcarsku a ve Švédsku vznik a rozvoj léčeben v Čechách, respektive ve Velkých Kunčicích?
- 2) Jaká režimová a léčebná opatření byla realizována v Tuchlově oproti Velkým Kunčicím a vysvětlete změnu systému léčebny z open door na close door? A co tuto změnu způsobilo?
- 3) Jak institucionalizovaná ústavní specializovaná léčba závislosti na alkoholu v tomto období ovlivnila rozvoj apolinářského modelu léčby od roku 1948?

V Praze dne 23. 6. 2020



Miroslav Nožina